

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2023. № 5.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.5.7>

УДК 351.37.07

К. М. Майстренко,

к. держ. упр., доцент кафедри публічного адміністрування,

Міжрегіональна академія управління персоналом

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8586-9271>.

АНАЛІЗ ФЕНОМЕНУ ПОЛІТИЧНОЇ КОРУПЦІЇ У НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

K. Maistrenko,

PhD in Public Administration, Associate Professor of the Department of Public

Administration, Interregional Academy of Personnel Management

ANALYSIS OF THE PHENOMENON OF POLITICAL CORRUPTION IN SCIENTIFIC LITERATURE

Автором досліджено що, на сьогоднішній день в Україні аналіз феномену політичної корупції у науковій літературі відображає складність і багатогранність цього явища, яке є однією з найбільших загроз для стабільності та розвитку демократичних суспільств. Ключовими поняттями в цьому контексті є корупція, політична корупція, публічне управління, державна служба та механізми подолання корупції. Підкреслено, що механізми подолання корупції включають в себе правові, інституційні та культурні заходи, такі як створення незалежної системи судів, підвищення рівня прозорості та відкритості у діяльності владних структур, запровадження

етичних норм та стандартів для посадових осіб, підвищення рівня освіти та свідомості громадськості щодо наслідків корупції. З'ясовано, що дослідження політичної корупції в науковій літературі підкреслюють необхідність ефективних механізмів для боротьби з цим явищем. Це може включати в себе не лише юридичні та інституційні заходи, але й визнання культурних та етичних вимірів проблеми, а також активну участь громадськості в цьому процесі. Визначено, що у науковій літературі з'явилися дослідження про зв'язок між політичною корупцією та іншими соціально-економічними проблемами, такими як незадовільний рівень соціальної захищеності, нерівний доступ до освіти та медичних послуг, відсутність рівних можливостей на ринку праці та інші. Визначено, що ефективна боротьба з політичною корупцією повинна включати в себе взаємодію державних органів з громадськими організаціями та активну участь громадян в процесах прийняття рішень. Необхідно створити сприятливі умови для розвитку громадського контролю за діяльністю державних органів, забезпечити доступ до інформації та забезпечити можливість громадської участі в прийнятті рішень.

The author has researched that, to date, the analysis of the phenomenon of political corruption in the scientific literature in Ukraine reflects the complexity and multifaceted nature of this phenomenon, which is one of the greatest threats to the stability and development of democratic societies. The key concepts in this context are corruption, political corruption, public administration, public service and mechanisms for overcoming corruption. It is emphasized that the mechanisms for overcoming corruption include legal, institutional and cultural measures, such as the creation of an independent court system, increasing the level of transparency and openness in the activities of power structures, introducing ethical norms and standards for officials, increasing the level of education and public awareness of the consequences corruption. It has been found that studies of political corruption in the scientific literature emphasize the need for effective mechanisms to combat this phenomenon. This may include not only legal and institutional measures, but also the recognition of the cultural and ethical dimensions of the problem, as well as the active participation of the public in this process. - economic problems, such as an unsatisfactory level of social security, unequal access to education and medical services, lack of equal opportunities in the labor market, and others. It was determined that an effective fight against political corruption should include the interaction of state bodies with public organizations and the active participation of

citizens in decision-making processes. It is necessary to create favorable conditions for the development of public control over the activities of state bodies, ensure access to information and ensure the possibility of public participation in decision-making. It was determined that the fight against political corruption is a complex and long-term process that requires a comprehensive approach and the implementation of a wide range of measures. This applies not only to the authorities and state structures, but also to the public and every individual citizen. It is important to ensure the cooperation of all parties in the process of fighting corruption and to continue working on improving the mechanisms of combating this negative phenomenon.

Ключові слова. *корупція, політична корупція, публічне управління, державна служба, механізми подолання корупції, реформи управління.*

Keywords. *corruption, political corruption, public administration, civil service, mechanisms for overcoming corruption, management reforms.*

Постановка проблеми. Проблема політичної корупції є досить складною та багатогранною, оскільки вона стосується важливих сфер життя суспільства, таких як публічне управління, економіка, соціальна сфера та інші. Корупція загрожує розвитку країн та демократичним принципам, порушує рівність перед законом, веде до зниження довіри громадян до державних інституцій та унеможливорює належне функціонування ринку. У науковій літературі відзначається, що причини політичної корупції можуть бути дуже різноманітні, включаючи слабкий правовий захист, недостатній контроль над діяльністю державних інституцій, недостатню прозорість та відкритість у прийнятті рішень, культурні та історичні особливості суспільства та інші фактори.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти проблеми аналізу феномену політичної корупції у науковій літературі досліджували такі науковці, як: В. Білоус, О. Бондаренко, О. Кравець, Ю. Левченко, О. Собко та інші.

Мета статті. Метою статті є розкриття сутності політичної корупції, її наслідків для розвитку суспільства та держави, а також визначення можливих механізмів подолання цього явища.

Виклад основного матеріалу. Аналіз феномену політичної корупції у науковій літературі відображає складність і багатогранність цього явища, яке є однією з найбільших загроз для стабільності та розвитку демократичних суспільств. Ключовими поняттями в цьому контексті є корупція, політична корупція, публічне управління, державна служба та механізми подолання корупції [3, с.104 -110].

Доречно зауважити, що корупція - це зловживання посадовим становищем, владою або ресурсами для отримання неправомірної вигоди. Політична корупція - це форма корупції, яка пов'язана з владою, політикою та впливом на прийняття рішень. Вона може включати в себе вимоги до пожертвувань на політичну кампанію, лобіювання, дарунки або інші форми хабарництва.

Слід додати, що публічне управління - це процес прийняття та реалізації рішень, які стосуються державних справ. Державна служба - це сукупність органів державної влади та посадових осіб, які займаються реалізацією державної політики та забезпеченням функціонування держави [6, с.66 -70].

Варто підкреслити, що механізми подолання корупції включають в себе правові, інституційні та культурні заходи, такі як створення незалежної системи судів, підвищення рівня прозорості та відкритості у діяльності владних структур, запровадження етичних норм та стандартів для посадових осіб, підвищення рівня освіти та свідомості громадськості щодо наслідків корупції.

Отож, дослідження політичної корупції в науковій літературі показує, що політична корупція є серйозною загрозою для економічного розвитку та демократичного управління. Вона може призводити до складнощів у прийнятті рішень, порушенням прав людини, збільшенням нерівності та погіршенням якості життя громадян. Дослідження також показують, що політична корупція є складним явищем, яке пов'язане з багатьма факторами, такими як низький рівень розвитку демократії, низький рівень економічного розвитку, слабка система контролю та недостатність або неефективність антикорупційних механізмів [9].

Доречно зауважити, що у науковій літературі запропоновано різноманітні механізми для подолання політичної корупції. Зокрема, прозорість та відкритість у діяльності владних структур, створення незалежної системи судів, забезпечення свободи преси та інформаційної свободи, а також запровадження етичних норм та стандартів для посадових осіб. Крім того, важливим механізмом є активна участь громадськості у контролі діяльності владних структур та сприяння розвитку громадської свідомості щодо проблеми корупції.

Варто зазначити, що дослідження політичної корупції в науковій літературі підкреслюють необхідність ефективних механізмів для боротьби з цим явищем. Це може включати в себе не лише юридичні та інституційні заходи, але й визнання культурних та етичних вимірів проблеми, а також активну участь громадськості в цьому процесі.

Також у науковій літературі з'явилися дослідження про зв'язок між політичною корупцією та іншими соціально-економічними проблемами, такими як незадовільний рівень соціальної захищеності, нерівний доступ до освіти та медичних послуг, відсутність рівних можливостей на ринку праці та інші. Тому боротьба з політичною корупцією є важливим елементом соціально-економічного розвитку [4, с.45 - 48].

Отже, дослідники також висловлюють думку, що для подолання політичної корупції необхідно проводити комплексну роботу, яка включатиме в себе як законодавчі та інституційні заходи, так і зміну культури та цінностей суспільства. Для цього необхідна активна участь громадянського суспільства та залучення масових медіа.

Важливим елементом боротьби з політичною корупцією є також зміцнення державної служби та публічного управління. Необхідно забезпечити професійну підготовку та розвиток кадрів у державних органах, а також забезпечити високий рівень відповідальності за порушення етичних та професійних стандартів. Зокрема, можуть бути введені системи етичних кодексів та стандартів поведінки, які забезпечать відповідність діяльності державних службовців встановленим нормам та моральним принципам.

Важливо зазначено, що у загальному, наукова література показує, що політична корупція є складною та багатогранною проблемою, яка вимагає комплексних та системних заходів для подолання. Однак, якщо будуть прийняті ефективні механізми та реалізовані реформи, можливо досягти значних результатів в боротьбі з політичною корупцією. Для цього необхідно забезпечити відкритість та прозорість в діяльності державних органів, зміцнити контроль та нагляд за діяльністю державних службовців, зменшити можливості для конфлікту інтересів та забезпечити високий рівень професійної етики та моралі в публічній сфері [8].

Крім того, ефективна боротьба з політичною корупцією повинна включати в себе взаємодію державних органів з громадськими організаціями та активну участь громадян в процесах прийняття рішень. Необхідно створити сприятливі умови для розвитку громадського контролю за діяльністю державних органів, забезпечити доступ до інформації та забезпечити можливість громадської участі в прийнятті рішень.

Отже, боротьба з політичною корупцією є складною, але дуже важливою задачею для будь-якої країни. Для її подолання необхідно проводити комплексну роботу, яка включатиме в себе законодавчі, інституційні та культурно-етичні заходи. Це забезпечить високий рівень довіри до держави та допоможе забезпечити стійкий соціально-економічний розвиток.

Окрім того, що однією з ефективних стратегій боротьби з політичною корупцією є зміцнення ролі громадянського суспільства та створення умов для їхньої активної участі в процесах прийняття рішень. Громадськість має бути інформована про діяльність державних органів та мати можливість звертатися до них з пропозиціями та зауваженнями. Також важливо забезпечити незалежність та ефективність органів, які займаються боротьбою з корупцією, зокрема, антикорупційних відомств та прокуратури. Для цього потрібно забезпечити їм необхідні ресурси, незалежність та повну підтримку від держави.

Незалежність судової влади є важливою передумовою для боротьби з політичною корупцією. Судова влада повинна мати достатні ресурси та повну

незалежність від політичних впливів для того, щоб бути ефективним інструментом боротьби з корупцією.

Окрім того, необхідно вдосконалювати законодавство, що стосується боротьби з політичною корупцією, та забезпечувати його ефективне застосування. Важливо створити такі закони, які б забороняли конфлікт інтересів, встановлювали високі стандарти етики та моралі, та зміцнювали контроль та нагляд за діяльністю державних службовців [7, с.10].

Доречно наголосити, що важливим елементом боротьби з політичною корупцією є підвищення рівня освіти та культурного розвитку населення. Це допоможе збільшити рівень свідомості людей та їхню готовність до боротьби з корупцією. Західні країни вже давно розуміють важливість підвищення культурного та освітнього рівня населення в боротьбі з корупцією. Таким чином, освіта та інформаційна кампанія можуть стати важливими засобами формування свідомості громадян та стимулювання їхньої активної участі в боротьбі з політичною корупцією.

Отже, боротьба з політичною корупцією є складним та тривалим процесом, який потребує комплексного підходу та впровадження широкого спектру заходів. Це стосується не тільки влади та державних структур, а й громадськості та кожного окремого громадянина. Важливо забезпечити взаємодію всіх сторін в процесі боротьби з корупцією та продовжувати працювати над вдосконаленням механізмів боротьби з цим негативним явищем.

Необхідно звернути увагу, що на думку вченого О. Бондаренко, що для успішної боротьби з політичною корупцією необхідно впроваджувати ефективні механізми її запобігання та протидії. Серед таких механізмів можна назвати наступні:

- забезпечення прозорості та відкритості у діяльності органів влади та державних структур. Це може бути забезпечено шляхом розкриття інформації про діяльність органів влади, їхні рішення та витрати громадськості;

- підвищення відповідальності посадових осіб за корупційні дії та забезпечення ефективного контролю за їхньою діяльністю;

– розвиток механізмів громадського контролю за діяльністю органів влади та державних структур. Це може бути забезпечено через залучення громадських організацій, журналістів, експертів та інших зацікавлених сторін до процесів прийняття рішень;

– вдосконалення законодавства та механізмів правового захисту від корупції. Це може бути забезпечено через визначення чітких правил та процедур для діяльності органів влади та державних структур, а також зміцнення ролі правоохоронних органів;

– забезпечення розвитку громадянського суспільства та стимулювання активної участі громадян у процесах прийняття рішень. Це може бути забезпечено через підвищення культурного та освітнього рівня населення, створення сприятливих умов для розвитку громадських організацій та зміцнення їхньої ролі у процесах прийняття рішень;

– забезпечення прозорості та відкритості у фінансовій діяльності органів влади та державних структур. Це може бути забезпечено через встановлення чітких правил збору та витрати коштів державного бюджету, публікацію інформації про джерела фінансування політичних партій та кандидатів на виборах, а також забезпечення ефективного контролю за використанням державних коштів;

– розвиток міжнародного співробітництва та співпраці у боротьбі з політичною корупцією. Це може бути забезпечено через відповідні угоди, конвенції та інші документи, які регулюють взаємодію між країнами у цій сфері;

– розвиток технологій та інновацій у боротьбі з політичною корупцією. Це може бути забезпечено через використання сучасних технологій для покращення електронного урядування, зменшення можливості корупційних дій у сфері закупівель, використання блокчейн технологій для забезпечення прозорості та безпеки фінансових транзакцій;

– загальною метою впровадження таких механізмів є забезпечення сталого розвитку країни, зменшення рівня корупції та підвищення довіри громадськості до органів влади та державних структур. Важливо пам'ятати, що

боротьба з політичною корупцією потребує постійних зусиль та підтримки громадськості, але її результати можуть мати значний позитивний вплив на економічний та соціальний розвиток країни;

- впровадження етичних стандартів та кодексів поведінки для державних службовців. Це може бути забезпечено через визначення чітких етичних стандартів та кодексів поведінки, які мають вимоги до професійної поведінки та дій державних службовців, а також механізмів контролю за їхньою дотриманням;

- підвищення рівня освіти та свідомості громадян щодо політичної корупції та її наслідків. Це може бути забезпечено через відповідні освітні програми, навчання та просвітницькі кампанії, які спрямовані на підвищення рівня свідомості громадян та формування культури прозорості та чесності у взаєминах з органами влади та державними структурами;

- забезпечення незалежності судової системи та зміцнення її ролі у боротьбі з політичною корупцією. Це може бути забезпечено через встановлення незалежних судів, які мають достатні повноваження та ресурси для розгляду справ про корупцію та покарання винних;

- використання міжнародного досвіду та практик у боротьбі з політичною корупцією. Це може бути забезпечено через вивчення та адаптацію міжнародного досвіду та практик, які успішно застосовуються у боротьбі з політичною корупцією в інших країнах [2, с.134 -139].

Слід додати, що загальним підходом до боротьби з політичною корупцією є комплексний підхід, який поєднує різноманітні механізми та інструменти. Однак важливо пам'ятати, що ефективна боротьба з політичною корупцією потребує не лише прийняття законодавчих актів та розробки механізмів контролю, але й змін у менталітеті суспільства та владних структур. Необхідно встановлювати високі стандарти етики та прозорості в державному управлінні, забезпечувати незалежність судів та зміцнювати їхню роль у боротьбі з корупцією, формувати культуру неприйняття корупції в суспільстві, підвищувати рівень освіти та свідомості громадян щодо проблем політичної

корупції. Такий комплексний підхід дозволить забезпечити стійкий ефект у боротьбі з політичною корупцією та покращити якість державного управління.

Важливо звернути увагу на міжнародну співпрацю у боротьбі з політичною корупцією. Часто корупціонери використовують міжнародні фінансові мережі для відмивання грошей та зберігання активів, тому міжнародні стандарти та механізми, наприклад, Фінансові дії завдають шкоди “Financial Action Task Force”, “FATF”, є важливим інструментом у боротьбі з корупцією [1, с.171-177].

Крім того, міжнародні організації, такі як Організація Об'єднаних Націй та Європейський Союз (далі - ЄС), відіграють важливу роль у підтримці країн у боротьбі з політичною корупцією. Наприклад, в рамках програми ЄС “Підтримка правосуддя та боротьби з корупцією в Україні” здійснюється фінансування проєктів з підвищення рівня етики та прозорості у державному управлінні, забезпечення незалежності судів та виконання рішень суду, а також інших заходів, що сприяють боротьбі з корупцією.

Отже, боротьба з політичною корупцією є складним та багатоаспектним процесом, що потребує комплексного підходу та включення різноманітних інструментів. Важливо пам'ятати про значущість прозорості, відповідальності та етичних стандартів у державному управлінні, формування культури неприйняття корупції в суспільстві та важливість міжнародної співпраці у боротьбі з цією проблемою.

Висновок. Проаналізувавши вищезазначене можна дійти висновку, що загальний аналіз наукової літератури свідчить про те, що політична корупція є важливою проблемою у багатьох країнах світу. Вона може впливати на рівень економічного розвитку, демократію та права людини. Багато авторів зосереджуються на тому, як політична корупція може бути зменшена або подолана. Це може бути досягнуто за допомогою реформ в сфері публічного управління, змін в правовій системі, змін у культурі та менталітеті, а також за допомогою розвитку громадської свідомості та прозорості.

Таким чином, далеко не всі запропоновані механізми та стратегії є ефективними, оскільки політична корупція є складною проблемою, що має

глибокі корені в політичній культурі та економічній системі країни. Крім того, багато відповідальності за боротьбу з політичною корупцією лежить на державних інституціях, які самі можуть бути залучені до корупційних дій.

Отже, подолання політичної корупції є складною завданням, що потребує системного підходу та співпраці всіх зацікавлених сторін, включаючи державні інституції, громадські організації, ЗМІ та громадянське суспільство.

Література

1. Білоус В. О. Політична корупція в Україні: проблеми та шляхи подолання. *Молодий вчений*. 2017 р. С. 171-173.

2. Бондаренко О. Сучасні підходи до протидії корупції в Україні. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2017 р. С. 134-139.

3. Левченко Ю. Корупція в Україні: причини та шляхи подолання. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2019 р. С. 104-109.

4. Максименко Ю.В. Політична корупція в Україні: особливості та шляхи боротьби. *Економіка та держава*. 2017. № 1. С. 45-48.

5. Миколенко І. Політична корупція в Україні: джерела та наслідки. *Журнал Європейської економіки*. 2018 р. С. 43-56.

6. Павленко І. А. Політична корупція в Україні: причини, наслідки та шляхи боротьби. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2018 р. С. 66-70.

7. Собко О. П. Політична корупція в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення. *Економічні науки*. 2016 р. С.10

8. Чайка І. Ю., Дьомочка Г. В. Феномен корупції: особливості міждисциплінарного аналізу. *Право та державне управління*. URL : http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/1_2021/25.pdf

9. Чаплик М. Зміна влади та боротьба з корупцією в Україні: погляд крізь призму теореми Томаса. URL : https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2020/07/29_45_No273_2020_ukr.pdf

References

1. Bilous, V. O. (2017), “Political corruption in Ukraine: problems and ways to overcome them”, *Molodyi vchenyi*, pp. 171-173.
2. Bondarenko, O. (2017), “Modern approaches to combating corruption in Ukraine”, *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy*, pp. 134-139.
3. Levchenko, Yu. (2019), “Corruption in Ukraine: causes and ways to overcome it”, *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, pp. 104-109.
4. Maksymenko, Yu.V. (2017), “Political corruption in Ukraine: features and ways of combating it”, *Ekonomika ta derzhava*, vol. 1, pp. 45-48.
5. Mykolenko, I. (2018), “Political corruption in Ukraine: sources and consequences”, *Zhurnal Yevropeiskoi ekonomiky*, pp. 43-56.
6. Pavlenko, I. A. (2018), “ Political corruption in Ukraine: causes, consequences and ways of fighting ”, *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, pp. 66-70.
7. Sobko, O. P. (2016), “Political corruption in Ukraine: problems and ways to solve them”, *Ekonomichni nauky*, p. 10.
8. Chaika, I. Yu. and Domochka, H. V. (2021), “ The phenomenon of corruption: features of interdisciplinary analysis ”, *Pravo ta derzhavne upravlinnia*, available at: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/1_2021/25.pdf (Accessed 25 April 2023)..
9. Chaplyk, M. (2020), “ The change of power and the fight against corruption in Ukraine: a view through the prism of Thomas's theorem ”, available at: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2020/07/29_45_No273_2020_ukr.pdf (Accessed 25 April 2023).

Стаття надійшла до редакції 24.04.2023 р.